

5ο ΓΕΛ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

*«Ελληνικές καστροπολιτείες που σε ταξιδεύουν στο χρόνο»
Εκπαιδευτικό πρόγραμμα πολιτισμού του 5^{ου} Γενικού Λυκείου
Τρικάλων*

Σχολικό Έτος 2022-23

**Συντονίστρια καθηγήτρια: Ηλιάδη Αμαλία, ΠΕ02,
Φιλολόγος-Ιστορικός, Δ/ντρια 5^{ου} ΓΕΛ Τρικάλων**

**Πολιτιστική περιήγηση στο Βυζαντινό Κάστρο και στην
παραδοσιακή συνοικία Βαρούσι των Τρικάλων στο πλαίσιο
προαιρετικού πολιτιστικού προγράμματος (Τετάρτη 3
Μαΐου 2023).**

**Αμαλία Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5ου ΓΕΛ
Τρικάλων.**

Η παιδαγωγική ομάδα πολιτισμού της Β΄ Λυκείου του 5ου ΓΕΛ Τρικάλων, με δύο(2) υπεύθυνες- συνοδούς καθηγήτριες: Ηλιάδη Αμαλία, φιλόλογο-ιστορικό, Δ/ντρια 5ου ΓΕΛ Τρικάλων & Τσικορδάνου Αικατερίνη, καθηγήτρια Πληροφορικής, πραγματοποίησε εκπαιδευτική περιήγηση αρχιτεκτονικής, μνημείων και πολιτισμού στο Βυζαντινό Κάστρο της πόλης μας, στο πλαίσιο των ακόλουθων δύο πολιτιστικών

προγραμμάτων με θέμα: «Ελληνικά κάστρα και καστροπολιτείες» και «Φιλαναγνωσία και Σχολική Βιβλιοθήκη».

Η ομάδα μαθητών/τριών του 5ου ΓΕΛ Τρικάλων επισκέφτηκε την Τετάρτη 4 Μαΐου 2023 αυτούς τους ιδιαίτερα σημαντικούς χώρους για να «συναντήσει» την ιστορία, την αρχαιολογία και άλλες επιστήμες που οι λειτουργοί τους έχουν αφοσιωθεί στην προστασία και την προβολή των μνημείων μας. Οι αρχαιολόγοι που δούλεψαν στο κάστρο για να ξεναγήσουν τους επισκέπτες στους χώρους του, αλλά και για να προβάλλουν το πολυσχιδές έργο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, ανασκαφικό, αναστηλωτικό, εκπαιδευτικό καθώς και τη σημασία του για την οικονομία, την ανάπτυξη, την ενίσχυση της ταυτότητας και την εκπαίδευση της τοπικής κοινωνίας είναι αξιέπαινοι. Εκεί, μας περίμενε το μεγάλης ιστορικής αξίας μνημείο και χαρακτηριστικό δείγμα της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής του θεσσαλικού χώρου, που είναι κτισμένο στα βόρεια της πόλης, σε θέση στρατηγικής σημασίας. Αφού θαυμάσαμε το Βυζαντινό κάστρο, το υπαίθριο θέατρο του Φρουρίου, το ρολόι και ολόκληρη την πόλη από ψηλά, αναλογιστήκαμε την καθημερινότητα και τον πολιτισμό της εποχής εκείνης. Εκεί στους ίδιους αυτούς χώρους, η 19η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων που τόσο αναγκαία και απαραίτητη είναι για την διάσωση της πολιτιστικής και ιστορικής μας κληρονομιάς, καταδεικνύοντας έτσι τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα, επιτέλεσε και επιτελεί σπουδαίο έργο.

Στη συνέχεια της εκπαιδευτικής μας περιήγησης απολαύσαμε την αρχιτεκτονική, τα μνημεία και την αισθητική τους στην παραδοσιακή συνοικία Βαρούσι της πόλης μας. Η φωτογραφική αποτύπωση των αξιοθέατων αρχιτεκτονημάτων και των παλιών σπιτιών-μνημείων του πυρήνα της παλιάς πόλης των Τρικάλων, δηλαδή της αμιγώς χριστιανικής συνοικίας του Βαρουσιού, συντελέστηκε χάρη στην αгаσθή συνεργασία συντονιστριών καθηγητριών και μαθητών/τριών.

Αναλογιστήκαμε πως επί τουρκοκρατίας ήταν χριστιανική συνοικία, μέχρι τη δεκαετία του 1930 η αρχοντογειτονιά των Τρικάλων που σήμερα είναι στο σύνολο της διατηρητέα. Τα παλιά βαρουσιώτικα σπίτια κτισμένα μεταξύ 17ου και 19ου αι. και οι πολυάριθμες εκκλησίες αντικατοπτρίζουν την οικονομική και πολιτιστική άνθιση του 18ου και 19ου αι. που ήταν αποτέλεσμα της ανάπτυξης του εμπορίου και της βιοτεχνίας.

Το Βαρούσι διακρίνεται για τα όμορφα αρχοντικά με τους περίτεχνους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς και τις υπέροχες εσωτερικές αυλές. Στη συγκεκριμένη συνοικία βρίσκονται οι παλαιότερες εκκλησίες της πόλης, οι οποίες βρίσκονται χτισμένες πολύ κοντά η μία στην άλλη. Οι σωζόμενοι σήμερα ναοί είναι των Αγίων Αναργύρων (τοιχογραφίες του 1575), του Αγίου Δημητρίου (πριν το 1588), του Αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος και του Αγίου Παντελεήμονος (τέλη 16ου – αρχές 17ου αι.),

του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου (1674), της Αγίας Μαρίνας (1766), της Αγίας Παρασκευής (1843), της Παναγίας Φανερωμένης ή του Γενεσίου της Θεοτόκου (1849-1853), της Αγίας Επισκέψεως (1863-1877), του Αγίου Στεφάνου (1882).

Τα κριτήρια επιλογής του Βαρουσιού υπήρξαν τα ακόλουθα:

1. Η στενή σύνδεσή του με την ιστορία των Τρικάλων, την οποία πρέπει να γνωρίσουν οι μαθητές για τη διατήρηση του παραδοσιακού μας πολιτισμού, την προστασία και διάδοση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς,

2. Η επιλογή ενός τέτοιου θέματος προτρέπει τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναλάβουν πρωτοβουλίες και δράση ώστε να λειτουργούν ως ενεργά μέλη της κοινωνίας, βοηθώντας στη διατήρηση αρχικά και κατόπιν στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής στον αστικό ιστό μιας όμορφης πόλης της περιφέρειας, όπως είναι τα Τρίκαλα.

3. Μέσα από την όλη διαδικασία ευαισθητοποιούνται οι μαθητές σε κοινωνικά-ιστορικά-πολιτιστικά-πολιτισμικά θέματα.

Η γνωριμία μέσω της περιήγησης, επιτόπιας έρευνας πεδίου και μελέτης με χώρους που διατηρούν την ταυτότητα του ελληνικού αστικού τοπίου και αντιστέκονται στην πολιτισμική αφομοίωση.

Μέσα από κατάλληλη προεργασία, η επαφή των μαθητών μας με την πολιτιστική τους κληρονομιά με την επιτόπια επίσκεψη των εμπλεκόμενων στην παραδοσιακή συνοικία της πόλης μας (Βαρούσι) με τις πολλές και παλιές εκκλησίες, τα πλακόστρωτα σοκάκια, το κάστρο, τα σπίτια με τα σαχνισιά και τους ψηλούς μαντρότοιχους, τα αρχοντικά κ.τ.λ., βοήθησε στην ευαισθητοποίηση των παιδιών, στην εδραίωση και εμπέδωση του σεβασμού προς το δομημένο και φυσικό περιβάλλον, στην δόμηση υγιούς σχέσης ανθρώπου-πολιτισμού και στην αναζήτηση επίλυσης των διαφόρων περιβαλλοντικών προβλημάτων που ενδεχομένως εμφανίζονται κατά καιρούς. Έτσι, τα σημεία αναφοράς μιας πόλης θα συνεχίσουν να υπάρχουν και στο μέλλον, ταξιδεύοντας στο χρόνο και αποτελώντας μάρτυρες της ιστορίας κάθε τόπου.

Με τη σκέψη ότι οι μαθητές είναι οι αυριανοί πολίτες και ότι η σωστή ενημέρωση και αγωγή τους είναι κρίσιμης σημασίας για τη διατήρηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος στη χώρα μας, η εκπαιδευτική-πολιτιστική μας ομάδα αναζητώντας μια θέση για το παραδοσιακό πρόσωπο της Ελλάδας στην κοινωνία του αύριο, προσπαθεί μέσα από ασκήσεις πεδίου, δραστηριότητες, φωτογράφιση, αναδίφηση σε ιστορικό υλικό, συγκέντρωση εκπαιδευτικού υλικού, να βοηθήσει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι η σοφή χρήση των πόρων, η διατήρηση της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ο εθελοντισμός και η διάθεση συμμετοχής για την προστασία του περιβάλλοντος, είναι τα εκ των ων ουκ άνευ συστατικά μιας αυριανής Ελλάδας, όπου οι ίδιοι οι μαθητές σε θέσεις κλειδιά, μελλοντικά, θα παίρνουν σωστές αποφάσεις

για την πορεία του τόπου τους. Απαιτείται προσπάθεια, λοιπόν, ευαισθητοποίησης και ταυτόχρονα συνειδητοποίησης των μαθητών και μαθητριών μέσα από το πολιτιστικό μας πρόγραμμα της αξίας της παράδοσης ,στην ευρεία και στενή της έννοια, και της άμεσης ανάγκης διατήρησης της λαϊκής μας κληρονομιάς.

Επιστρέψαμε στο σχολείο μας με τις καλύτερες εντυπώσεις, με μνήμες μιας άλλης, ιστορικής εποχής και με εικόνες από τον πολιτισμό της προβιομηχανικής περιόδου. Ευαισθητοποιηθήκαμε ως προς τη συντήρηση και την προβολή της πολιτιστικής μας μνήμης, ως προς την σημασία της ανασκαφής και του ρόλου της στην ανάγνωση του τοπίου και του παρελθόντος . Είμαστε περήφανοι για την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του Νομού μας, αφού τα σημεία αναφοράς μιας πόλης θα συνεχίσουν να υπάρχουν και στο μέλλον, ταξιδεύοντας στο χρόνο και αποτελώντας μάρτυρες της ιστορίας κάθε τόπου.

Αμαλία Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5ου ΓΕΛ Τρικάλων

«Ο κόσμος της ανάγνωσης και του βιβλίου στις σχολικές βιβλιοθήκες»

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5^{ου} ΓΕΛ Τρικάλων

Σύμφωνα με τον Αυγουστίνο, τα γράμματα εφευρέθηκαν για να μπορούμε να συνομιλούμε ακόμα και με τους απόντες και είναι σύμβολα ήχων, σύμβολα όλων αυτών που έχουμε στο νου μας και σκεφτόμαστε. Το γραμμένο κείμενο είναι μια συνομιλία που τοποθετήθηκε πάνω στο χαρτί ώστε ο απών συνομιλητής να μπορεί να προφέρει τα λόγια του, να εκφράσει την σκέψη και την ομιλία του. Το ότι διαβάζουμε μεγαλόφωνα ή σιωπηλά, το να μπορούμε να ανακαλούμε στο μυαλό μας βιβλιοθήκες απομνημονευμένων λέξεων είναι όλες εκπληκτικές ικανότητες τις οποίες αποκτούμε με αβέβαιες και ποικίλες μεθόδους. Πριν όμως αποκτήσουμε τέτοιες ικανότητες, πρέπει πρώτα να μάθουμε τη βασική τέχνη να αναγνωρίζουμε τα σύμβολα, με τα οποία η κοινωνία μέσα στην οποία καθένας μας ζει, έχει επιλέξει να επικοινωνεί: με άλλα λόγια, πρέπει να μάθουμε να διαβάζουμε!

Στις εγγράμματες κοινωνίες η εκμάθηση της ανάγνωσης μπορεί να παρομοιαστεί με μύηση, μια τελετουργική μετάβαση από μια κατάσταση εξάρτησης και στοιχειώδους επικοινωνίας σε μια αυτοδύναμη, ατομική

υπόσταση. Το παιδί που μαθαίνει να διαβάζει γίνεται δεκτό στη συλλογική μνήμη μέσω των βιβλίων, κι έτσι εξοικειώνεται με ένα κοινό παρελθόν το οποίο ανανεώνει, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, με κάθε ανάγνωσμά του. Στη μεσαιωνική εβραϊκή κοινωνία, για παράδειγμα, η τελετή εκμάθησης της ανάγνωσης γιορταζόταν με μεγάλη επισημότητα.

Το ζήτημα της ανάγνωσης και της μύησης του παιδιού σε αυτήν, δεν είναι ζήτημα που αφορά μόνον τους δασκάλους. Είναι ένα ζήτημα όπου εμπλέκονται κι άλλοι ενδιαφερόμενοι και κύρια οι γονείς και το ίδιο το παιδί. Οι γονείς μπορούν να προσφέρουν άμεση βοήθεια στον μαθητευόμενο αναγνώστη-παιδί, και η βοήθεια αυτή μπορεί να σχετίζεται με αφηγήσεις και αναγνώσεις με σκοπό την ψυχαγωγία του.

Εκείνο που πρέπει να κατανοήσει ο μικρός αναγνώστης για να αγαπήσει και να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που η ανάγνωση του παρέχει, είναι ότι εκτός από την ψυχαγωγία που εξασφαλίζει μέσα από ένα κείμενο, η πρόσβαση στη γνώση και την πληροφορία που μπορεί να έχει, είναι μια σπουδαία δυνατότητα και ότι μπορεί να βρει μέσα στα βιβλία αποσπάσματα τόσο πειστικά και συναρπαστικά, που να είναι παρόμοια με την άμεση εμπειρία και το βίωμα. Η ανάγνωση των παιδιών στο παρελθόν είχε αξία μόνο επειδή θεωρούσαν πως συνέβαλε στην ανάπτυξη του λεξιλογίου και της γλώσσας που σημαίνει βελτίωση της σκέψης και άπλωμα στον κόσμο. Όμως ξέρουμε σήμερα πως τα περισσότερα αναγνώσματα ευνοούν την κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων και ταυτόχρονα των δικών μας και βοηθούν τον μικρό αναγνώστη να συμβιβαστεί με τα δικά του συναισθήματα και τα συναισθήματα των άλλων, να τα εκφράσει και να αποφορτιστεί από αυτά καθώς και να τα ελέγξει. Παλιότερα πίστευαν ότι η ανάγνωση έχει ως στόχο της τον προσανατολισμό του μικρού αναγνώστη σε θέματα ηθικής. Πέρασε πολύς καιρός μέχρι να αλλάξουμε την αντίληψη που επικρατούσε ότι τα μικρά παιδιά δεν ήταν τίποτε περισσότερο από κακά και νωθρά πλάσματα, μικρά σταμνιά τα οποία έπρεπε να γεμίζουμε με γνώσεις και ηθικά διδάγματα πριν γεμίσουν από μόνα τους κατεργαριές, ανοησία και διάθεση για τεμπελιά. Οι σύγχρονοι συγγραφείς δεν δίνουν πλέον έμφαση σε ηθικές απόψεις, αλλά επειδή δεν τους λείπει η αγάπη και η πίστη σ' αυτές, τις αφήνουν να αναβλύσουν στα βιβλία τους όπως και στην καθημερινή ζωή.

Επομένως, προσφέροντας στα παιδιά βιβλία και έντυπο υλικό για ανάγνωση ποιότητας, τα βοηθούμε να γίνουν δημιουργικοί και ζύπνιοι

αναγνώστες, να καλλιεργηθούν και να διαμορφωθούν σε ενημερωμένους αναγνώστες, αναγνώστες εφοδιασμένους με όλες εκείνες τις ικανότητες που θα τους επιτρέπουν να κρίνουν, να αξιολογούν και να επιλέγουν το γνήσιο από το νόθο, το σημαντικό για τις ανάγκες τους από το ασήμαντο, αυτό που αντανακλά τη δική τους γνώριμη πραγματικότητα από αυτό που ανήκει στην επιφανειακή και περαστική «μόδα».

Ο κόσμος του χαρτιού και του βιβλίου περνά, με τον τρόπο αυτό, μέσα στο συνειδητό, καθημερινό λεξιλόγιο των εικόνων μας και η εφεύρεση της μυθοπλαστικής λογοτεχνίας, γράφει ο Φρόνιτ, είναι ισάξια της ονειροπόλησης. Ο αναγνώστης μπορεί να περιπλανηθεί σε φανταστικά τοπία, έκθαμβος και εντυπωσιασμένος σαν ένας άλλος Δον Κιχώτης με την αίσθηση, κάθε φορά που διαβάσει, ότι υπήρχε κάτι που δεν γνώριζε ή που τρεμόπαιζε σαν φλογίτσα, σαν φευγαλέα σκιά και ξαφνικά το «μισάνοιξε» κι έγινε λίγο πιο ώριμος και λίγο περισσότερο σοφός... αναλογιζόμενος: «Παράξενη και σκληρή που είναι η ζωή, δεν μοιάζει καθόλου με ταινία...»

Και στο σημείο αυτό η σχολική βιβλιοθήκη μπορεί να προσφέρει σημαντικές εκπαιδευτικές διεξόδους γιατί, εξάλλου, σκοπός της Σχολικής Βιβλιοθήκης, σύμφωνα με το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο των Σ.Β. είναι να συμβάλλει ενεργά: στην αποκωδικοποίηση των πληροφοριών, που σήμερα παρέχονται με καταγιστικούς ρυθμούς. Στην ενσωμάτωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για την διεύρυνση των δυνατοτήτων των μαθητών. Στην προσπάθεια του σχολείου να διαμορφώσει πολίτες για την σύγχρονη κοινωνία. Στην προώθηση της αλλαγής του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και της αναμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών. Επιπλέον, σύμφωνα και με το Μανιφέστο της UNESCO, το οποίο έχει επικυρωθεί και από τη χώρα μας, η Σχολική Βιβλιοθήκη έχει ως στόχο τη διακήρυξη της αρχής ότι η ελευθερία έκφρασης και η πρόσβαση στην πληροφόρηση είναι ουσιαστική για τη δημιουργία αποτελεσματικών και υπεύθυνων πολιτών και για τη συμμετοχή τους σε μια δημοκρατική πολιτεία.

Όλα όσα προαναφέρθηκαν, όμως, παραμένουν ακόμη σε μεγάλο βαθμό ευγενείς πόθοι, καθώς στην πράξη οι Σχολικές Βιβλιοθήκες καλούνται να ενταχθούν και να λειτουργήσουν σε ένα δασκαλοκεντρικό και αρτηριοσκληρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο μαστίζεται από βαθιά κρίση, καθώς υπόκειται στην πίεση των συνεχών μεταρρυθμιστικών αλλαγών. Η μάθηση δεν είναι πια αγαθό, αλλά μέσο για επαγγελματική καταξίωση και κοινωνική αποκατάσταση με την είσοδο σε μια πανεπιστημιακή σχολή υψηλής ζήτησης. Η «τραπεζική» αυτή «αντίληψη» της εκπαίδευσης κατά τον Φρέυρε, όπου οι μαθητές

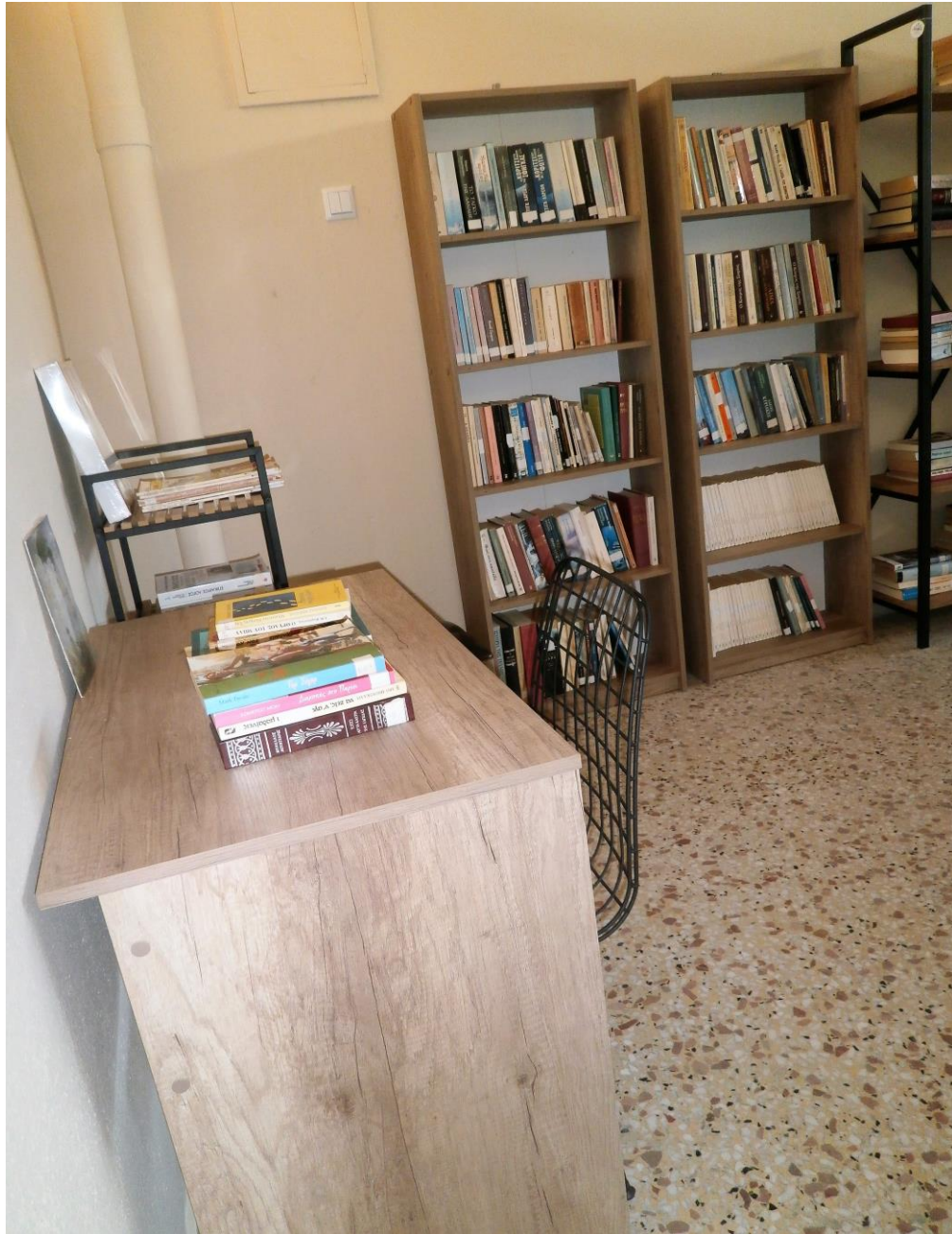
«αποταμιεύουν τις καταθέσεις του δασκάλου», αδρανοποιεί τους μαθητές και τους στερεί τη χαρά της δημιουργικής μάθησης. Παράλληλα, η έκρηξη των πληροφοριών που διαδίδονται με το διαδίκτυο και το πλήθος των νέων μεθόδων και μέσων έρευνας, μας κάνουν να συνειδητοποιήσουμε ότι η αποτελεσματική και χρήσιμη γνώση στην οποία αποβλέπει η πολυπολιτισμική μας κοινωνία μπορεί να κατακτηθεί μόνο μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση και διαχείρισή της στα πλαίσια της «δια βίου» εκπαίδευσης. Συνεπώς, η Σχολική Βιβλιοθήκη, με τη δημιουργική συνεργασία του υπευθύνου της με όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας μπορεί να παρέμβει ώστε: 1) Οι μαθητές: α. να ανακαλύψουν τη συνεργατική μάθηση και να μάθουν δημιουργικά, μετασχηματίζοντας τις πληροφορίες σε γνώση, μέσα από ένα εναλλακτικό, «διαφορετικό» μάθημα στη βιβλιοθήκη, β. να καλλιεργήσουν τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και να επικοινωνήσουν μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων που στηρίζονται από τη βιβλιοθήκη με συνομηλίκους τους γ. να μάθουν ευχάριστα και βιωματικά παρακολουθώντας στα πλαίσια ενός μαθήματος στη βιβλιοθήκη παρουσιάσεις βιβλίων. 2) Οι εκπαιδευτικοί: α. να απαλλαχθούν από το ρόλο του παντογνώστη αξιολογητή και να πλησιάσουν περισσότερο τους μαθητές τους, υιοθετώντας το ρόλο του καθοδηγητή που μαθαίνει τους μαθητές τους «πώς να μαθαίνουν» ακολουθώντας τα ενδιαφέροντά τους, β. να αυξήσουν τη βιωματικότητα του μαθήματός τους 3) Το εκπαιδευτικό σύστημα: να αναμορφώσει το αναλυτικό πρόγραμμα μαθημάτων, προωθώντας, με την δυναμική ένταξη της Σχολικής Βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική πράξη, τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης στην οποία στοχεύει και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. 4) Το σχολείο: να ασκήσει έναν πολύπλευρο πολιτιστικό και παιδευτικό ρόλο στην ευρύτερη κοινότητα.

Βιοματική δράση Πολιτισμού, Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Μουσειακής Παιδείας και Πολιτισμικής Κληρονομιάς: ο Αρχαιολόγος Μανώλης Ανδρόνικος, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, της Βεργίνας(Μουσείο-Τάφοι), της Πέλλας και των Αιγών.

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5^ο ΓΕΛ Τρικάλων

Παιδαγωγική διαδικασία: Σκοπός θέματος, επιμέρους στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα.

Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα Μουσείων, θα δοθεί η ευκαιρία στις μαθητικές ομάδες να ερευνήσουν το έργο του σπουδαίου αρχαιολόγου Μανώλη Ανδρόνικου, λίγο ξεχασμένου στις μέρες μας, που δεν ταιριάζει και τόσο στις συνήθεις θεματικές επιλογές τους. Να γνωρίσουν επίσης πτυχές και όψεις της Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Μουσειακής Παιδείας και Πολιτισμικής Κληρονομιάς: το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, της Βεργίνας (Μουσείο-Τάφοι), της Πέλλας και των Αιγών.

Συγκεκριμένα, θα δοθεί έμφαση στην εύρεση υλικού-εκθεμάτων σε βιβλία, λευκώματα, στα μουσεία και στο διαδίκτυο.

Συνοπτική αιτιολόγηση του θέματος (κριτήρια επιλογής θέματος, συσχέτιση με διδασκόμενα μαθήματα, αναμενόμενα μαθησιακά οφέλη): Να γνωρίσουν οι μαθητές θέματα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Τέχνης, να μελετήσουν το έργο, τα γραπτά και τις συνεντεύξεις του ίδιου του αρχαιολόγου και πνευματικού ανθρώπου Μανώλη Ανδρόνικου και να εμβαθύνουν στο δημιουργικό του αρχαιολογικό έργο. Επίσης, να ερευνήσουν και να γνωρίσουν την χρονική περίοδο δημιουργίας του έργου του και των ερεθισμάτων και επιρροών που δεχόταν από το περιβάλλον του. Η εργασία αυτή συσχετίζεται στενά με το μάθημα της Ιστορίας. Με όλους αυτούς τους εναλλακτικούς τρόπους, δίνεται επίσης η ευκαιρία στους μαθητές να εργαστούν ομαδικά και να χρησιμοποιήσουν χρώματα, μολύβια και κάρβουνο προκειμένου να φιλοτεχνήσουν μια προσωπογραφία του εν λόγω αρχαιολόγου.

Ενδεικτική περιγραφή των πηγών- Αναζήτηση δεδομένων, μέθοδοι και ερευνητικά εργαλεία συλλογής πληροφοριών:

Πηγές αναζήτησης αποτελούν το διαδίκτυο, τα περιοδικά, οι εφημερίδες, παλιά έντυπα, βιβλία, λευκώματα, ψηφιακά και συμβατικά Μουσεία και τα ευρήματα των εκθέσεών τους. Μόλις συγκεντρωθούν όλες οι πληροφορίες για την εργασία τους, οι μαθητές θα δημιουργήσουν την δική τους, παρουσιάζοντας, σύμφωνα πάντα με το ύφος και τα ενδιαφέροντά τους, τα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Όλα αυτά βέβαια στα διάφορα στάδιά τους, θα συντονίζονται από τον υπεύθυνο καθηγητή,

ο οποίος θα ελέγχει και θα προγραμματίζει επίσης και τις τυχόν εκπαιδευτικές μετακινήσεις, περιηγήσεις, φωτογραφήσεις και «περιδιαβάσεις-αναζητήσεις» στην πόλη της Θεσσαλονίκης που έζησε και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΦΛΣ) που δίδαξε ο Μανώλης Ανδρόνικος ως καθηγητής κλασικής Αρχαιολογίας.

Αναμενόμενα αποτελέσματα και τρόποι παρουσίασης των αποτελεσμάτων:

Ως αποτέλεσμα της βιωματικής αυτής δράσης, αναμένεται η καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών να συγκροτούν ομάδες, προβάλλοντας τη συνεργασία, την άμιλλα και την φιλία μεταξύ τους. Ο κυριότερος στόχος, όμως, πέρα από την γνωσιακή εμπειρία, είναι η τόνωση της αυτοπεποίθησης των μαθητών/τριών και το αίσθημα της χαράς που απορρέει από την υλοποίηση των σχεδίων τους. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς και στο πλαίσιο των πολιτιστικών εκδηλώσεων, θα παρουσιαστεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο σχολείο μας.

«Μικροί ζωγράφοι σχολιάζουν τα έργα τους: ένα εκπαιδευτικό-πολιτιστικό πρόγραμμα συνδυασμού ζωγραφικής και Λόγου»

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5^{ου} ΓΕΛ Τρικάλων

Παρουσίαση Προγράμματος-Γενικός Στόχος:

Να συνειδητοποιήσουν, σταδιακά και βιωματικά οι μαθητές/τριες την στενή σχέση ανάμεσα στον κώδικα του λόγου και της εικαστικής-ζωγραφικής γλώσσας. Να αντιληφθούν, επίσης, τη δύναμη της εικόνας μέσα από μια εκλογικευμένη διαδικασία αναλυτικής σκέψης που εφορμάται από το ίδιο το ζωγραφικό τους έργο.

Υποθέματα-Περιεχόμενο: Σχολιασμός από τους ίδιους τους μαθητές του ζωγραφικού έργου που δημιούργησαν με ελεύθερη προαίρεση ως προς το θέμα και ως προς τα υλικά (παντοειδή).

Επί μέρους στόχοι κατά την υλοποίηση:

A) Εμβάθυνση στην προσωπικότητά τους και ψυχολογική και ψυχική τους ωρίμανση κατά τη διαδικασία αυτοπαρατήρησης και αυτοανάλυσης: προσπαθώντας να ερμηνεύσουν και να σχολιάσουν το έργο τους, κατανοούν τους αθέατους μηχανισμούς λειτουργίας του ατομικού και συλλογικού τους πολιτισμικού «είναι».

B) Μύηση σε ζωγραφικούς και λεκτικούς τρόπους έκφρασης και αυτοαντίληψης, μέσα από τον διάλογο και τη συζήτηση.

Γ) Παροχή συμβουλευτικής ως προς τις κλίσεις-ταλέντα-δεξιότητές τους.

Υλοποίηση-Προγραμματισμός: Εισαγωγή στους σκοπούς και την Μεθοδολογία του Προγράμματος, διαλογικές συζητήσεις πάνω στις συγκεκριμένες εικαστικές και λεκτικές «απόπειρες» σύνθεσης των μαθητών/τριών-τροποποιήσεις-ανατροφοδοτήσεις. Συγκεκριμένες προσεγγίσεις επιλεγμένων έργων εικαστικών και κριτικών τους. Αξιολόγηση, εκτιμήσεις, συμπεράσματα, διάχυση αποτελεσμάτων.

Μεθοδολογία υλοποίησης-Συνεργασίες με άλλους φορείς:

- 1) Αξιοποίηση τοπικών εικαστικών εκθέσεων (Δήμος, Περιφερειακή Ενότητα, εικαστικά-πολιτιστικά δρώμενα)
- 2) Εκμετάλλευση – αξιοποίηση Μουσειακού Υλικού από Μουσεία και αίθουσες Τέχνης Αθηνών, Θεσσαλονίκης και εξωτερικού
- 3) Χρησιμοποίηση εκδόσεων Μουσείων: Λευκώματα, Συλλογές, κατάλογοι.
- 4) Διαδικτυακές συνεργασίες κατά την διάχυση-διάδοση των αποτελεσμάτων-δημοσιοποίηση-έκδοση ψηφιακή-ηλεκτρονική παρουσίαση.
- 5) Συνεργασία με εφημερίδες και περιοδικά, συμβατικά-έντυπα και ηλεκτρονικά, ιστοσελίδες.

Πεδία σύνδεσης με τα προγράμματα Σπουδών των αντίστοιχων γνωστικών αντικειμένων: σύνδεση με την Νεοελληνική Γλώσσα, τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, την Εικαστική Παιδεία και την Ιστορία της Τέχνης.

Διαδικασία αξιολόγησης-Φάσεις παρακολούθησης:

Ανταλλαγή και καταγραφή απόψεων των μαθητών/τριών για την ανάγκη τους για έκφραση μέσω της τέχνης και του λόγου-Συνθετική απόπειρα συνδυασμού των δύο τους μέσα από την εικονοπλαστική δύναμη που το ένα σκέλος (εικαστική τέχνη) μεταδίδει στο άλλο (λόγος) και το αντίστροφο. Θα υπάρξουν τρεις φάσεις παρακολούθησης και ανατροφοδότησης, ανάλογες με τον προγραμματισμό.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα μετά την ολοκλήρωση:

Η επίτευξη των επιμέρους στόχων και οπωσδήποτε των γενικών σκοπών του προγράμματος: Α) Εμβάθυνση στην αυτογνωσία και κατανόηση, εκ μέρους των μαθητών, των δεξιοτήτων και αναγκών τους για αυτοέκφραση και αυτοανάλυση Β) Εκτίμηση, στην πράξη, της αξίας της Τέχνης και του Λόγου Γ) Βιωματική προσέγγιση της αυτοπειθαρχίας μέσα από την συνδυασμένη και συστηματική «βυθομέτρηση» του ψυχισμού τους, όπως αυτός εκδηλώνεται, μέσω της ζωγραφικής και του Λόγου.

(Αναλώσιμα: Μπλοκ ακουαρέλας, νερομπογιές, χρώματα παστέλκ.α)

ΓΝΩΡΙΜΙΑ-ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

Εμείς οι μαθητές/τριες υποσχόμαστε ότι δεν θα μιλάμε μεταξύ μας τη στιγμή που κάποιος συμμαθητής μας έχει το λόγο και διατυπώνει

προφορικά την άποψή του ενώπιόν μας, δεν θα διακόπτουμε τον συμμαθητή μας πριν ολοκληρώσει όσα θέλει να πει, δεν θα κρίνουμε επιθετικά και απότομα τις απόψεις που είναι διαφορετικές από τις δικές μας. Θα προσπαθούμε να πείσουμε τους συμμαθητές μας με πολιτισμένο τρόπο, εκφέροντας λογικά επιχειρήματα και πάντοτε σεβόμενοι τις θέσεις των άλλων όσο κι αν δεν τις αποδεχόμαστε, δεν θα χλευάζουμε κάποιον συμμαθητή μας για μια ιδιαιτερότητά του (π.χ. πολύ χαμηλό τόνο στη φωνή, ντροπαλότητα κ.τ.λ.) ή για ένα φυσικό του ελάττωμα (π.χ. τραύλισμα, ψευδισμός, έντονο πρόβλημα μυωπίας), αλλά θα τον αντιμετωπίζουμε ως διαφορετικό και ισότιμο, γιατί όλοι μας διαφέρουμε από τους άλλους, σε λίγα ή πολλά σημεία και κανείς δεν είναι όμοιος με κανέναν.

Ανάλυση προγράμματος Ψυχικής Υγείας :συνοπτική περιγραφή, επιδιωκόμενοι στόχοι, αναγκαιότητα του έργου, σύνδεση με το πρόγραμμα σπουδών, κοινωνική αντανάκλαση και αναβάθμιση ποιότητας των κοινωνικών-διαπροσωπικών σχέσεων και της σχολικής ζωής.Δειγματικές εκπαιδευτικές μέθοδοι πραγματοποίησης-υλοποίησης προγράμματος ψυχικής υγείας. Οργάνωση-αποτελέσματα.

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5^ο ΓΕΛ Τρικάλων

Η ψυχική υγεία συνδέεται άμεσα με την ικανότητα φροντίδας του εαυτού και κατά προέκταση με γενικότερα θέματα υγείας. Η ανάγκη προληπτικών παρεμβάσεων ώστε να μη διαμορφωθούν στάσεις και συμπεριφορές που επιβαρύνουν την υγεία του ατόμου, παρουσιάζεται ως η πλέον ορθή αντιμετώπιση θεμάτων υγείας. Είναι, όμως, δύσκολο να επιτευχθεί διότι κληρονομικές και κοινωνικές αγκυλώσεις καθώς και οι ανταγωνιστικές συνθήκες ζωής της σύγχρονης κοινωνίας, δημιουργούν συναισθηματικές και ψυχολογικές εντάσεις που διαταράσσουν την ψυχική ισορροπία του ατόμου.

Το σχολείο είναι ένας από τους φορείς που συμμετέχουν στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών του παιδιού/ατόμου. Στόχος του προγράμματος είναι όχι τόσο η μετάδοση γνώσεων αλλά η καλλιέργεια μιας εσωτερικής ευαισθησίας και ενός γόνιμου προβληματισμού, με σκοπό να είναι κανείς σε θέση να «φροντίζει συνολικά τον εαυτό του» από την άποψη της ψυχικής υγείας.

Αυτό σημαίνει: α) να αποκτήσει επίγνωση του τρόπου λειτουργίας του ανθρώπινου ψυχισμού και των ανθρώπινων σχέσεων, β) να οριοθετείται σε σχέση με τους άλλους και γ) να επιλέγει εμπειρίες που δεν θα τον εγκλωβίζουν σε συναισθηματικά ή άλλα αδιέξοδα.

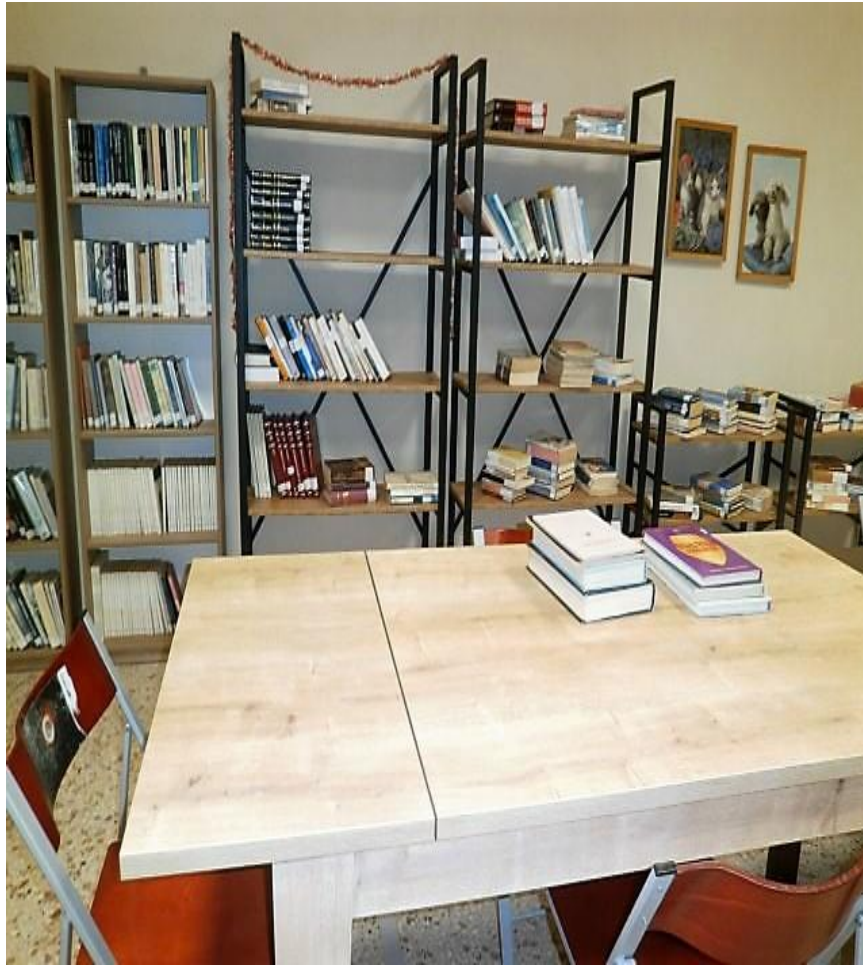
Οι παραπάνω επιμέρους στόχοι, εντασσόμενοι στον ευρύτερο σκοπό της αγωγής της ψυχικής υγείας, τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας μακροπρόθεσμα. Υπάρχει έτσι ελπίδα να επιτευχθεί καλύτερη των ενδοσχολικών και διαπροσωπικών σχέσεων σε όλες τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων.

Είναι αλήθεια πανθομολογούμενη πως η από έδρας διδασκαλία ή η διάλεξη μικρή θέση έχουν σε μια εκπαίδευση με αληθινό νόημα, ιδιαίτερα όταν το αντικείμενο της εκπαίδευσης έχει να κάνει με ζητήματα που αφορούν την ψυχική υγεία και τον ρόλο των τεχνών στην επικοινωνία των ανθρώπων μεταξύ τους. Η μεθοδολογία που ακολουθείται πρέπει να βασίζεται στα εξής: α) στην ενεργητική εμπλοκή του μαθητή στη διαδικασία της μάθησης: αυτή τον βοηθά να εξερευνήσει τα συναισθήματά του, τις απόψεις του, τους φόβους του και τους προβληματισμούς του σε σχέση με θέματα και ζητήματα της ψυχικής υγείας. β) στην ομαδική συζήτηση που αποτελεί την βάση της λειτουργίας της ομάδας: συζητώ=συν-ζητώ, ψάχνω κάτι με άλλους. γ) στον τρόπο διάταξης των θέσεων των μελών της ομάδας, πράγμα που επηρεάζει την ροή της συζήτησης και τους ρόλους των μελών: διάταξη των θέσεων σε κίνηση. δ) στην αναζήτηση και έρευνα μέσα σε ένα πλαίσιο συνεργασίας.

Κατά την διάρκεια των συναντήσεων εργασίας του συγκεκριμένου προγράμματος γίνεται επαρκής επεξεργασία των θεμάτων μέσα από την διεξαγωγή ομαδικών δραστηριοτήτων: ζωγραφική, παιχνίδι ρόλων, παιδαγωγικά τεχνουργήματα, δραματοποίηση κειμένων, τήρηση προσωπικού ημερολογίου ως μεθόδου-τρόπου αυτοπαρατήρησης, χορευτικοί αυτοσχεδιασμοί πάνω σε επιλεγμένα από τους μαθητές θέματα, συζητήσεις.

Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών εξασφαλίζεται με τη χρήση μεθόδων ενεργητικής μάθησης, όπως δουλειά σε μικρές ομάδες εργασίας, ασκήσεις ελεύθερου συνειρμού, καλλιτεχνική δημιουργία, παίξιμο ρόλων, ομαδικές ασκήσεις αυτογνωσίας.

Χρήση ερωτηματολογίου: οι μαθητές/τριες θα δώσουν τη γνώμη τους για το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία, και τον τρόπο διεξαγωγής των συναντήσεων όπως αυτοί θα τα βιώσουν. Ελεύθερη ανάπτυξη απόψεων και σκέψεων για το εν λόγω πρόγραμμα.

Το πρόγραμμα διεξάγεται βασιζόμενο σε διττή μεθοδολογία: από τη μια σε ερωτηματολογία βιοματικού-εμπειρικού χαρακτήρα και από την άλλη σε συγκέντρωση στοιχείων από τη διεθνή βιβλιογραφία και από σχετικές ιστοσελίδες του διαδικτύου. Οι μαθητές/τριες, επίσης, γράφουν προσωπικά κείμενα για τη συμβολή των Τεχνών στην διατήρηση και ανάκτηση της Ψυχικής Υγείας του ανθρώπου και ζωγραφίζουν έργα τέχνης, εκφράζοντας τον ψυχικό τους κόσμο. Οι συγκεντρώσεις, οι συναντήσεις και οι συζητήσεις τους στη διάρκεια του προγράμματος, οι απόψεις, διαπιστώσεις και παρατηρήσεις τους πάνω σε θέματα ψυχικής υγείας, οδηγούν σε παραγωγή μικρών έργων τέχνης: εικόνων με χρώματα ψυχής και χορευτικών αυτοσχεδιασμών πάνω σε επιλεγμένα από τους μαθητές/τριες μουσικά θέματα, ιδιαίτερα από παιδιά που παρουσιάζουν

ιδιαίτερη κλίση και ευαισθησία-ευαισθητοποίηση όσον αφορά ζητήματα Τέχνης και ψυχικής υγείας.

Η απόκτηση δεξιοτήτων, η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενίσχυση της προσωπικότητας του μαθητή έτσι ώστε να μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις που ανταποκρίνονται στις επιθυμίες του και να αναπτύξει ένα συναίσθημα ευθύνης απέναντι στην ίδια του τη ζωή. Ο εκπαιδευτικός που θα εφαρμόσει πρόγραμμα Αγωγής Υγείας βρίσκεται αρκετά κοντά στα παιδιά στο σχολικό περιβάλλον και ερχόμενος σε καθημερινή επαφή και συνεργασία μαζί τους με ένα τρόπο διαφορετικό από αυτό που απαιτεί η διδασκαλία ενός άλλου μαθήματος, τους προσφέρει ψυχολογική υποστήριξη και ενθάρρυνση στην εσωτερική τους εξέλιξη. Όσον αφορά, δε, τα αναμενόμενα αποτελέσματα για την σχολική κοινότητα, ως προς την ψυχική υγεία των παιδιών του σήμερα και πολιτών του αύριο, προσδοκούμε όλοι να αποβούν ωφέλιμα στην προαγωγή της συνεργασίας όλων των μελών της ευρύτερης κοινωνίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- A) I.N. Παρασκευόπουλος, Κλινική Ψυχολογία, Αθήνα 1988.
- B) Α. Καλαντζή-Αζίζι, Εφαρμοσμένη Κλινική Ψυχολογία στο χώρο του Σχολείου, Αθήνα 1994, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Γ) Δ. Γεώργα, Κοινωνική Ψυχολογία, Τόμος Α', Β', Αθήνα 1990.
- Δ) Ιστορίες Τέχνης, Λευκώματα, Λεξικά (εικαστικές τέχνες, λογοτεχνία)
- Ε) Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια για την Ιστορία της Μουσικής, εκδ. Αλκυών, Αθήνα.
- Στ) Μ. Φουκώ, Η Ιστορία της Τρέλλας, Αθήνα (μτφρ. Από τα Γαλλικά), Εκδ. Ηριδανός.

